

Полховська М. В.,
Житомирський державний університет ім. І. Франка

КРИТЕРІЇ РОЗРІЗНЕННЯ МЕДІАЛЬНИХ ТА ЕРГАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена аналізу синтаксичних особливостей породження медіальних та ергативних конструкцій в англійській мові. Встановлено, що медіальні та ергативні дієслова породжуються з одного класу дієслів. Ергатив маркує імпліцитний підмет тета-роллю каузатора, тоді як медіальне дієслово генерує позиції для породження двох підметів.

Ключові слова: медіальна та ергативна конструкції, імпліцитний підмет, позиція специфікатора, тета-роль.

Статья посвящена анализу синтаксических особенностей порождения медиальных и эргативных конструкций в английском языке. Установлено, что медиальные и эргативные глаголы порождаются из одного класса глаголов. Эргатив маркирует имплицитное подлежащее тета-ролью каузатора, а медиальный глагол генерирует позиции для порождения двух подлежащих.

Ключевые слова: медиальная и эргативная конструкции, имплицитное подлежащее, позиция спецификатора, тета-роль.

The article analyzes syntactic peculiarities of middle and ergative constructions generation. It claims that middle and ergative verbs generate from the same verb class. The ergative verb marks implicit subject with causer teta-role, middle verb generates position for two subjects.

Key Words: Middle and Ergative Construction, Implicit subject, Position of Specificator, Teta-Role.

Традиційно під час аналізу категорії стану вчені звертають увагу на її двосутнісну природу: з точки зору форми, стан – категорія морфологічна, оскільки вона виражається зміною форм дієслова, а з точки зору змісту, це категорія синтаксична, оскільки (на відміну від категорій особи, числа, часу, виду дієслова) стан вказує на певні відносини між членами речення. В той час як більшість лінгвістів, що займаються дослідженням англійської мови, не сумніваються в існуванні активного і пасивного стану, відносно зворотного, взаємного та середнього станів та категорії ергативності існують прямопротилежні думки. **Метою** нашого дослідження є аналіз спільних та відмінних рис ергативних та медіальних конструкцій з позицій генеративної граматики. **Об'єктом** дослідження є ергативні та медіальні конструкції в англійській мові. **Предмет** дослідження складають особливості породження цих конструкцій, аналіз їх спільних та відмінних синтаксичних характеристик.

Оскільки категорія стану є граматичною категорією дієслова, розглянемо умови породження дієслівної фрази в пасивних, медіальних та ергативних конструкціях.

Головною властивістю пасивних конструкцій є відсутність тематичного зовнішнього аргумента та неможливість призначення дієсловом знахідного відмінку внутрішньому аргументу (схема 1). Саме тому внутрішній аргумент – NP (іменна фраза) *question* пересувається до позиції специфікатора TP для перевірки ознаки ПРП (принципу розширеної проєкції) – обов'язкової наявності підмета в структурі речення. Для пояснення появи в пасивній конструкції допоміжного дієслова *be*, в структурі речення з'являється функціональна проєкція PassP (*Passive phrase*) [2; 4].

(1)

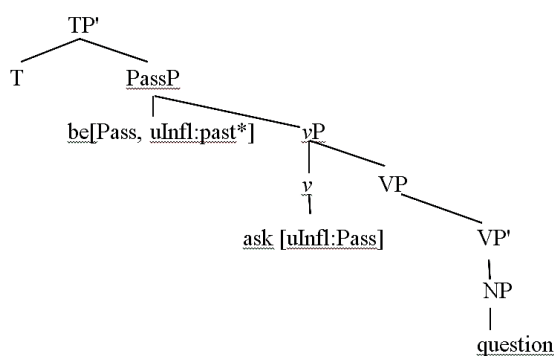

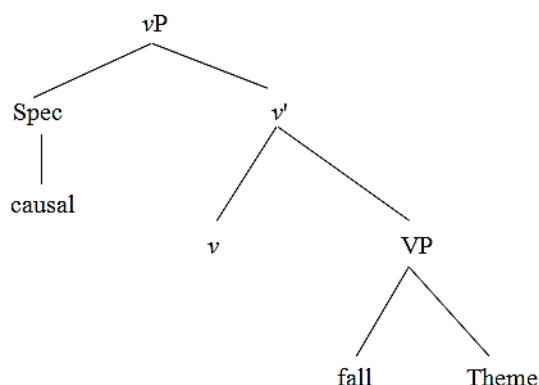
Схема 1. Породження пасивних конструкцій *question was asked*.

Для виокремлення класу ергативних дієслів в англійській мові (мові номінативної типології) важливу роль відіграє категорія перехідності/неперехідності дієслова. У традиційній граматиці дієслова поділяють на два основні класи: перехідні та неперехідні.

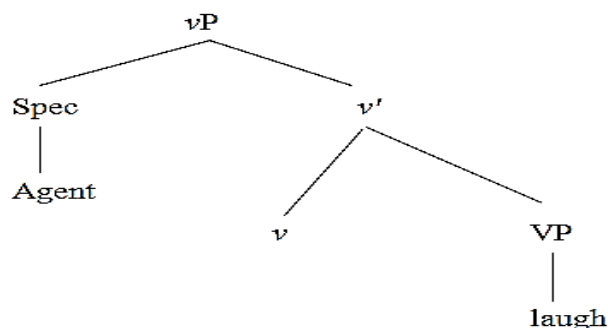
Крім цього, існує тенденція поділяти неперехідні одноаргументні дієслова залежно від розташування їх єдиного аргументу на неаузагативні (ергативні) (*unaccusatives*) та неергативні (*unergatives*) [5: 35].

Схему породження ергативної та неергативної дієслівних фраз, відповідно, наведено в прикладі (2a) та (2b) відповідно:

(2a)

(2b)

В ергативних дієсловах бракує зовнішнього аргумента, підмет породжується в позиції внутрішнього аргумента, отримує тета-роль теми, однак не маркується знахідним відмінком. Звідси їх друга назва – неакузативні дієслова. Після пересуви до позиції специфікатора TP, NP маркується називним відмінком. В неергативних дієсловах, навпаки, бракує внутрішнього аргумента.

Специфіка ергативного дієслова полягає у тому, що смислове зіставлення (активного чи пасивного суб'єкта) відбувається в умовах однієї станової форми – активного стану дієслова [1: 63]. Згідно цього, дієслово класифікують як ергативне якщо внутрішній аргумент перехідної реалізації та зовнішній аргумент неперехідної реалізації конструкції з дієсловом виражені однією і тією ж лексею, яка маркується тета-роллю “патіенса”:

*An explosion **shook** the room* (перехідне вживання дієслова)

*The whole room **shook*** (ергативна конструкція)

Іншим засобом вираження безагенсності є вживання медіальних конструкцій, які визначаються як одноаргументні конструкції, утворені перехідним дієсловом, що реалізують в них неперехідне значення, що в принципі є характерним і для ергативних конструкцій.

Синтаксично, різниця полягає у наступному: медіальні та ергативні дієслова породжуються з одного класу дієслів за допомогою процесу антикаузації. Однак, ергатив маркує імпліцитний аргумент (якщо він є) тета-роллю каузатора, тоді як медіальне дієслово має імпліцитний зовнішній аргумент агенс, який породжується в позиції специфікатора V1, що вводиться до структури речення для пояснення породження імпліцитного зовнішнього аргументу медіального дієслова. Особливістю наведеного аналізу є те, що в структурі медіальної конструкції виокремлюють позиції для двох підметів: зовнішнього аргумента (агенса) – позиція Spec V1, та позицію внутрішнього підмета (каузатора) – позиція Spec V2. Для перевірки ознаки медіальності (отримання абстрактної медіальної морфеми) дієслово в медіальній конструкції пересувається в функціональну проекцію vP, яка перетворює лексичний корінь на дієслово, надає йому ознак процесуальності чи стану.

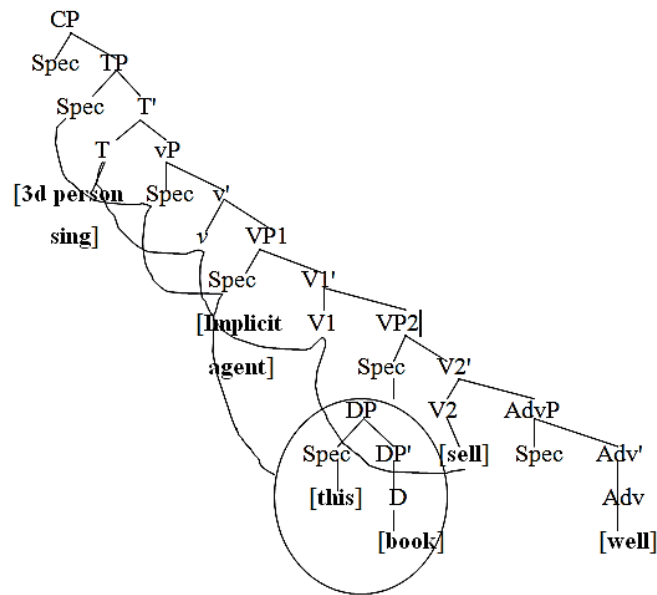
Розглянемо структуру простого непоширеного речення з медіальною конструкцією *This book sells well*. (3)

Дієслово *sell* породжується у складі VP2 і має у позиції зовнішнього аргумента DP, у позиції специфікатора якої породжується вказівний займенник, а в позиції вершини іменник *book*. Для проходження процесу вербалізації дієслово пересувається до позиції вершини TP через позицію вершини v фрази, для отримання флексії третьої особи однини, теперішнього часу. Крім того, в позиції специфікатора VP1 породжується імпліцитний агенс.

Лінгвістичну цікавість у цьому відношенні викликає христоматійне речення “*The chicken eats well*”, яке нерідко використовується у якості ілюстрації механізму транспозиційних процесів у межах станової системи дієслова у сучасній англійській мові.

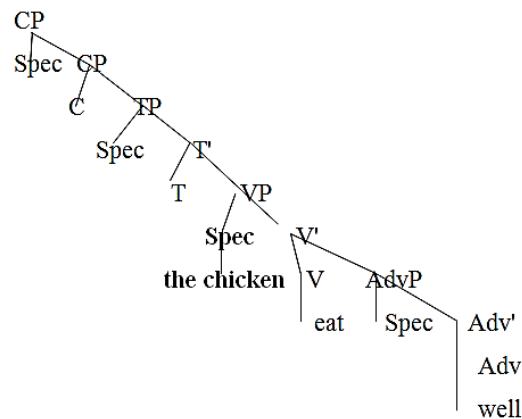
Як свідчить аналіз структурної будови речення “*The chicken eats well*” двозначність синтаксичної конструкції обумовлена співпадінням не активної і пасивної станової семантики, а активної і медіальної.

(3)

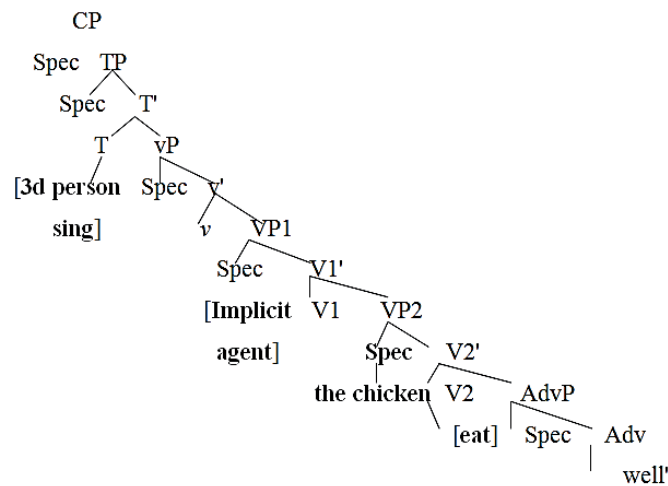
В активному значенні дієслово має в позиції зовнішнього аргумента (специфікатора VP) іменну фразу, яка виконує роль агенса, в цьому випадку речення *the chicken eats well* буде перекладатися як *курча добре їсть* і буде мати таку структуру:

(4)

В медіальному значенні структура речення породжує додаткову проекцію для породження в ній імпліцитного агенса, а іменна фраза *the chicken* має пацієнтний статус. Таким чином, теж саме речення буде перекладатися як *курча смакує добре*, пор.:

(5)

Медіальна реалізація дієслова передбачає породження в структурі речення *“The chicken eats well”* двох дієслівних фраз, що відкривають позиції для породження двох підметів, першого – імпліцитного агенса в складі VP1, другого – пацієнта в позиції специфікатора дієслівної фрази VP2.

Отже, окрім синтаксичних обмежень на функціонування одиниць мови в медіальній та ергативній конструкціях існують також семантичні. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі семантичних обмежень присудка, підмета та абверба щодо вживання в ергативних та медіальних конструкціях.

Література:

1. Ярцева В. Н. Исторический синтаксис английского языка / В. Н. Ярцева. – М., Л. : Издательство АН СССР, 1961. – 308 с.
2. Adger D. Core Syntax. A Minimalist Approach / D. Adger. – 2002. – 349 p.
3. Chomsky N. A Minimalist Program for Linguistic Theory / N. Chomsky // The View from Building 20 : Essays in Linguistics in Honor of S. Bromberger. – Cambridge, Mass. : MIT Press, 1993, P. 1–52.
4. Chomsky N. The Minimalist Program / N. Chomsky. – Cambridge, London : The MIT Press, 1995. – 420 p.
5. Holmer A. On Complements of Unaccusatives and the Argument Structure of Motion Verbs / A. Holmer // Working Papers. – London : London University, Dept. of Linguistics, 1999. – № 47. – P. 107–121.